

ZRAKOVÉ A KOMBINOVANÉ POSTIŽENÍ

VÝUKA PODZIM 2020, PhDr. Petra Röderová, Ph. D.

POSTIŽENÍ ZRAKU JAKO SOUČÁST KOMBINOVANÉHO POSTIŽENÍ

KOMBINOVANÉ POSTIŽENÍ – VYMEZENÍ

- postižení současně dvěma nebo více na sobě kauzálně nezávislými druhy postižení,
  - (z nichž každé by vzhledem k hloubce a důsledkům opravňovalo k zařazení do speciální školy příslušného typu. Věstník MŠMT ČR č. 8/1997)
- dnes komplexní pohled v kontextu kvality života
- Vícenásobné postižení

• srov. LANGER, Jitka: Problematika péče o osoby s kombinovaným postižením. In: Kolektiv autorů: Základy speciální pedagogiky. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Olomouc, 2006. Str. 69.
• Srov. LUDKOVÁ, Libuše: Kombinované vady. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2005. Str. 8.
• Srov. LUDKOVÁ, Libuše: Kombinované vady. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2005. Str. 9.
• Věstník MŠMT ČR č. 8/1997, č.j. 25602/97-22

POSTIŽENÍ ZRAKU JAKO SOUČÁST KOMPLEXU VAD

■ terminologie

- vícenásobné postižení, kombinované postižení, těžké postižení
- multiple disability, Mehrfachbehinderung, Schwerstbehinderung

■ multidisabled visually impaired – MDVI

- Postižení oblasti komunikace, limitovaná možnost interakce s okolím
- Omezení možnosti samostatného pohybu
- Potřeba asistence v oblastech denních a sebeobslužných aktivit
- Potřeba modifikace metod a způsobů učení a profesní přípravy a také nutná úprava prostředí pro život i pro edukaci
- Často potřeba opakovaných rehabilitačních procedur a zdravotnické podpory
- Viz. Hellen Keller Institute for Deaf and Deafblind (http://www.hkiddb-mumbai.org/what_is_mdvi.php); srov. <http://www.perkinselearning.org/scout>

KOMBINOVANÉ POSTIŽENÍ

Postižení zraku

+

Mentální postižení

PAS

Tělesné a zdravotní postižení

Sluchové postižení

NKS

Poruchy učení

Poruchy chování a emocí

Zdravotní znevýhodnění

CVI

- Postižení zrakového centra a zrakových drah
- Vrozená či získaná poškozením mozku
- V USA nejčastější příčina postižení zraku
- U vrozené CVI také kombinace s neurologickými obtížemi a obtížemi v PM vývoji
- Velmi rozmanité projevy, nutná cílená intervence
- Snižená kontrastní citlivost a vizuální paměť, u někoho se projevuje přerušovaná schopnost vizuální percepce – střídání vidí-nevidí aj. (<https://www.eda.cz/cz/co-delame/publikujeme/brozury>)
- DEFICITY VE ZPRACOVÁNÍ INFORMACÍ, VIZUÁLNĚ DEFINOVANÉM POHYBU A V SOCIÁLNÍ INTERAKCI

ZRAKOVÉ + SLUCHOVÉ POSTIŽENÍ

SILBERMAN IN HOLBROOK ET AL., 2017

- Duální sensorické postižení
- Hluchoslepota
- Např. Charge syndrom (typický bývá kolobom a vrozené deformity očí, abnormality ucha a sluchové vady, nosu, srdce, pohlavních orgánů a močových cest aj.), Usherův syndrom
- Hluchoslepota je jedinečné postižení, které vzniká kombinací sluchového a zrakového poškození. Způsobuje v důsledku účinků souběhu poruch funkcí sluchu a zraku závažné **potíže v psychosociální oblasti, při komunikaci, sociální a funkční interakci s prostředím a při zajišťování vlastních životních potřeb** takto postiženého člověka. Současně zabraňuje plnohodnotnému začlenění a zapojení do běžného života a společnosti (Jakoš, 2003)

KLASIFIKACE - PODLE STUPNĚ DUÁLNIHO POSTIŽENÍ

(Ludíková, 2000)

- **totálně hluchoslepé osoby** – osoby totálně nevidomé i neslyšící, plná absence zraku i sluchu
- **prakticky hluchoslepí** – osoby s minimálními zbytky zraku či sluchu
- **slabozrací neslyšící** – osoby se zbytky zraku a totálně či prakticky neslyšící
- **nedoslýchaví nevidomí** – osoby se zbytky sluchu a totálně či prakticky nevidomé
- **slabozrací nedoslýchaví** – osoby se zbytky zraku i sluchu

KLASIFIKACE - PODLE DOBY VZNIKU POSTIŽENÍ

- hluchoslepí od narození
- prvotně neslyšící s ranou ztrátou zraku
- prvotně neslyšící s pozdní ztrátou zraku
- prvotně nevidomí s ranou ztrátou sluchu
- prvotně nevidomí s následnou pozdní, počecovou ztrátou sluchu
- prvotně vidící a slyšící s následnou ztrátou sluchu i zraku v raném období
- prvotně vidící a slyšící s následnou ztrátou sluchu i zraku v počecovém období
- prvotně slabozrací s následnou ztrátou sluchu
- prvotně nedoslýchaví s následnou ztrátou zraku

KOMUNIKAČNÍ SYSTÉMY

- **Nonverbální**
  - Řeč těla a signály
  - Vokalizace
  - Předměty (skutečné i symbolické)
  - Obrázky (fotografie, malované, piktogramy, reliéfní)
- **Verbální**
  - Orální (Tadoma, Odezírání)
  - Znakový (taktilní znakový jazyk - ruka v ruce, běžný znakový jazyk)
  - Manuální abeceda (daktyl, daktyl do dlaně)
  - Psaný jazyk (Braillovo písmo, psaní do dlaně, Lorm)

DOPORUČENÍ PRO EDUKACI DĚTÍ A ŽÁKŮ S KOMBINOVANÝM POSTIŽENÍM

- Úprava prostředí + volba pracovního místa ve třídě (osvětlení, kontrasty, reliéfní značky..)
- způsob vzdělávání dle možností využívání zraku – bodové písmo/černotisk (zvládne žák hmatem bodové písmo???)
- Potřeba zajištění asistenta pedagoga
- Nezbytné pomůcky a učebnice
- Poskytování speciálněpedagogické péče – předměty speciálně pedagogické péče

STRATEGIE A INTERVENCE V UČENÍ (SACKS IN SILBERMAN, 1998, SACKS, 2002)

- strukturalizace času a prostředí, činností (řád a sled činností, automatizace), sluchové, taktilní i zrakové podněty pro očekávání změny aktivity
- konkrétní učení (možnost taktilního poznání a objevování pro pochopení)
- podpora pozornosti – zmírnit hluk, jasné a stručné výpovědi a úkoly, struktura prostředí a udržení stejného pořádku, nepřestimulovat aktivitami a podněty
- zvykat si na taktilní informace a kontakt s okolím – podpora dítěte, aby chtělo poznávat, aktivní učení
- syndrom naučené bezmocnosti (Seligman, 1991)
- multidisciplinární, týmový přístup (oftalmoped, instruktor POSP, fyzioterapeut, logoped, zdravotnický personál, psycholog, sociální pracovník apod.)
- úzká spolupráce s rodiči
- výuka specifických kompetencí
- využití kompenzačních pomůcek

STRATEGIE PODPORY

- pozorujeme chování dítěte – reagujeme na jeho aktuální stav
- využití speciálních pomůcek
- facilitační techniky (reflexní terapie, koncept bazální stimulace orofaciální stimulace, ...)
- snoezelen
- zraková stimulace
- využití terapií

AKTIVNÍ UČENÍ

- autorkou je Lilli Nielsen, dánská psycholožka
- základní myšlenky
  - Pouze to, co se dítě naučí samo, se stane součástí jeho osobnosti
  - Nejdůležitější je pozorovat, co dítě může dělat
- podporuje využití aktivity dítěte a jeho vlastní zkušenosti v učení
- smyslová integrace
- využívány *speciální pomůcky* - pružinová deska, rezonanční deska, hopsadlo, podpurná lavice, aj., - a *úprava prostředí*

„HOW DO SPECIAL NEEDS CHILDREN SPEND THEIR DAY?“

[HTTPS://ACTIVELEARNINGSPEACE.ORG/PRINCIPLES/HOW-SPECIAL-NEEDS-CHILDREN-SPEND-THEIR-DAY](https://activelearning.space.org/principles/how-special-needs-children-spend-their-day)

Activity	Non-Disabled	Disabled
Self-Care/Activities of Daily Living		X
Mobility Activities	X	
Fine Motor Activities	X	
Communicating	X	
In Therapy		X
At Doctor's Appointments		X
Playing Independently	X	
Playing with children	X	
Playing with adults		X
Spending time alone		X

POMŮCKY PRO PODPORU
ROZVOJE DÍTĚTE DLE AKT.
UČENÍ
[HTTP://WWW.ACTIVELEARNIN
GSPACE.ORG/EQUIPMENT](http://www.activelearninginspace.org/equipment)

